

MAJÍ BRAZILŠTÍ INDIÁNI PRÁVO ZABÍJET SVÉ DĚTI?

Sčítání lidu z roku 2010 ukázalo, že v Brazílii žije zhruba 897 tisíc Indiánů. Původní obyvatelé tak tvoří 0,5% z celkových 191 milionů obyvatel této země. A zhruba příslušníci 20 skupin se pak dodnes drží tradiční zvyklosti zabíjet novorozeňata a starší děti s nějakou formou postižení či nemoci. Zabíjet mohou být i děti svobodných matek, případně dvojčata, která společnost tradičně vnímala jako zlé znamení.

Tuto praxi chce nyní definitivně zakázat nový zákon, který v roce 2015 prošel dolní sněmovnou a momentálně se jím zabývá brazilský Senát. Pokud projde, stát bude aktivně kontrolovat, zda k zabíjení dětí v tradičních komunitách nedochází – např. registrací těhotných žen. Zákon nicméně naráží na opozici z řad akademiků i organizací bojujících za práva původních obyvatel.

A znovu se tak otevírá pro Brazílii zcela zásadní otázka, s níž se země s dědictvím kolonialismu potýkala v historii již nejednou: do jaké míry má stát právo zasahovat do zvyklostí a tradic původních obyvatel? V debatě na jedné straně stojí zastánci univerzálních lidských práv, jimž oponují zastánci „kulturního relativismu“ vyzdvihující právo každé komunity a lidského společenství stanovit si vlastní zásady morálky.

Zákon z roku 1973 rozděluje původní obyvatele do tří skupin podle míry jejich asimilace. Kmeny žijící v téměř úplné izolaci pak většinou nepodléhají kontrole centrální vlády, díky čemuž nemohou být za usmrcování svých dětí postihovány. Ústava z roku 1988 sice ustanovuje „neporušitelné právo na život“, ale zároveň ochraňuje „společenské zvyklosti, jazyk, víru a tradice původních obyvatel“. Otázka, jak se postavit k praktikám, které okolní svět vidí jako nehumánní, nebyla nikdy uspokojivě vyřešena - a jako bumerang se vrátila v současné debatě. Přesná čísla, která by ukázala počty takto usmrcených dětí, nejsou nicméně známá a organizace na ochranu původních obyvatel o tématu veřejně nechtějí mluvit. Brazilská asociace antropologů zákon kritizuje a poukazuje na to, že „ty nejrepresivnější zákony namířené proti původním obyvatelům byly historicky také ospravedlňovány ušlechtilými cíli, jako jsou univerzální práva a humanita“. Jeden z členů asociace pak anonymně zdůrazňuje, jak důležité je vnímat tyto praktiky v kontextu neuvěřitelně tvrdých životních podmínek v Amazonii. „Například pokřivená končetina z dnešního pohledu nevypadá jako problém, ale přežít takto v džungli mohlo být pro ty děti nepřekonatelným problémem,“ vysvětluje.

S tím nicméně nesouhlasí mnoho Brazilců. Namítají, že v době, kdy existuje dostupná lékařská péče, stát jednoduše nemůže dovolit zabíjení postižených a nemocných dětí – a to ani ve jménu zachování kulturních zvyklostí. S tím souhlasí i členové křesťanské lidsko-právní organizace Atini. Tu založili dva misionáři, kteří prožili několik desetiletí mezi izolovanými skupinami původních obyvatel. V 90. letech se sami ujali dívky, kterou kmen kvůli fyzickému postižení nařídil zabít, ale její bratr ji zachránil. Předal ji do rukou misionářů, kteří ji lodí dovezli do hlavního města regionu, kde jí byla poskytnuta lékařská péče, a dívka se nakonec zcela vyléčila. Její kmen ji nicméně odmítl vzít zpět.

Taková situace není ojedinělá, rodiny, které se odmítnou povolit kmenovému rozhodnutí, většinou musí utéci. Svůj život pak začínají úplně od začátku, často ve slumech na periferiích měst a v prostředí, které neznají. Podobný příběh má za sebou i další dívka Kanhu, s níž její rodiče před deseti lety utekli do hlavního města Brasílie. Při projednávání zákona loni v květnu Kanhu promluvila před celým parlamentem jako advokátka lidí s postižením.

„Kulturní zvyklosti zahrnující zabíjení nevinných lidí musí být zakázány,“ apelovala na brazilské zákonodárce.